

ኤርትራ: ህሉው ኩነታት ሃገር

መጠቀሚያ

(1) ካብ ታሕሳስ 2018 ክሳብ ግንቦት 2019 ኣብ ዝነበረ ጊዜ፡ ዝተፈላለዩ ድሕረ-ባይታ ዘለና ኤርትራውያን ሞያውያን፡ ንምቅርራብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ስዒቡ ዝመጸ ምዕባለታት ክንግምግም፡ ቅድም ብአካል ኣብ ናይሮቢ (ከንያ)፡ ድሒሩ ድማ ብኢንተርኔት ዓሚቑ ዘተታት አካይድና፡ ነቲ መስርሕ ምቅርራባት ኤርትራን ኢትዮጵያን ሓንጎሩ ኢልና ንቕበሎን ነቲ ቅድሚ ዓመታት ኪውሰድ ዝግብኦ እዩ ሎሚ ዝተወሰደ ተበግሶ መራሕቲ ኢትዮጵያ እንድንቕን እንተኾንና ኣብ ኤርትራ ንቡር ምምሕዳር ናይ ምምላስ ዘእንፍት ምልክታት ዛጊት ዘይምርአይና ንሓዝንን ቦቲ ድሕሪ ምቅርራባት ኤርትራን ኢትዮጵያን ስዒቡ ዝተኸሰተ ምንሃር ፍልሰት አሻሓት ዜጋታት ሻቕሎትና ንገልጽን። እዚ ናይ ጊዜ ‘ሰላም’ ፍልሰት ምልክት ናይቲ ብጠንቂ ስርዓት ኢሳይያስ አፈወርቂ ኣብ ሃገርና ሰፊኑ ዝርከብ መዋዳኦ ዝተሳእኖ ቀቢጹ-ተስፋ እዩ ኢልና ንአምን። ኣብ ኤርትራ ቅልጡፍን ቅጽበታዊን ለውጢ እንተዘይመጹኡ፡ እዚ ኩነተ-ህልውና ከይተመሓየሸ ከም ዝቅጽልን እቲ ስርዓት ድማ ነቲ ኩነታት ብዕቱብ ንምቅያር ድልየት ይኹን አኻእሎ ከምዘይብሉን ንርዳእ። ብመንጽር እዚ መረዳእታ ኢና ድማ ኣብ ኤርትራ መዋዳኦ ክርከብ እንተኾይኑ፡ እቲ ኢሳይያስ አፈወርቂ ዝመርሖ ስርዓት ቦታ ክለቕቕን ልኡላውነት ህዝቢ ብጭቡጥን ዕቱብን መልክዑ ዳግም ክረገገጽ ኣለዎ ኢልና ንጽውዕ።

(2) ኣብ ሓምለ 2018 ኣብ ኣስመራ ስምምዕ ዕርቀ-ሰላም ካብ ዝፍረም ኣትሒዙ ፍልሰት ኤርትራውያን ብሰለስተ ዕጽፊ ዛይዱ ኣሎ። እዚ ኣብ እዋን ‘ሰላም’ ዝርአ ዘሎ ዘሰምብድ ጽኣት፡ ኣብ ኤርትራ ጥራይ ዝርከብ ክስተት እዩ። እቲ ንቡርን ኪኸውን ዝግብኦንሲ ሰላምን ናይ ሰላም ስምምዓትን ተሰዲዱን ተጎሳቑሉን ዝነበረ ሰብ ናብ ቤቱን ሃገሩን ክምለስ ዘኽእል ኩነት ክፈጥር እንከሎ እዩ።

(3) ዶባት ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብ ዝተኸፍተሉ ቀዳሞት ሳምንታት ጥራይ፡ መሰነይታ ዘይብሎም ትሕተ ዕድመ ቆልዑት ዝርከብዎም ኣስታት ዓሰርተ ሺሕ ኤርትራውያን ናብ ኢትዮጵያ ብምስጋር እኹል ቀረብ ኣብ ዘይብሉ መዓስከራት ስደተኛታት ትግራይ ተመዚጊሶም። ብዙሓት ዜጋታት ዕድል ብብዝረኸቡሉ ኣጋጣሚ ሃገሮም ራሕሪሖም ይስደዱ ምህላዎም እምበኣር መርኣያ ናይቲ ተስፋ ዝተሳእኖ ፖለቲካውን ቁጠባውን ኩነታት ኤርትራ እዩ።

(4) ብጠንቂ መንግስቲ ክኸተሎ ዝጸንሐ ምእኩል ስርዓተ-ቁጠባ፡ ፍልሰት ዜጋታት ዝፈጠሮ ሕጽረት ዓቕሚ-ሰብ፡ ፍጹም ዕብለላ ናይ መንግስቲ ትካላትን ንሱ ዘሰዓቦ ምድኻም ብሕታዊ ጽላትን፡ ኢሳይያስ አፈወርቂ ዝኸተሎ ዝነቡዕ ናይ ወጻኢ ፖሊሲን ቁጠባ ኤርትራ ዓንዩ እዩ። ኩሎም ጽላታት ቁጠባ፡ ማሕረስን መጓሰን፡ ምግፋፍ ዓሳ፡ ንግድን ኢንዱስትርን ናብ ፍጹም ዕንወት ተቓሊዖም እዮም። ኤርትራውያን ሰብ ርእሰ-ማል ካብ ኤርትራ ተደፊኦም ስለ እተሰዱ፡ ቁጠባ ኤርትራ ብዋሕዲ ብሕታዊ ወፍርን ተበግሶን ለሚሱ እዩ። ኣብዚ ስርዓት ኢሳይያስ ዝፈጠሮ ቁጠባዊ ሃንፍ እዮም እምበኣር ኢትዮጵያውያን ሰብ ዋሂን፡ ዘወርቲ ታክስን ሰብ ንእሽቶ ዓቕሚ ሸቃጦን ከይተረፉ፡ ነቲ ተሪፋ ዝነበረ ዝርካቡ ቁጠባዊ ንጥፊታት ክሳብዚ ኣብ ቀረባ እዋን ዶባት ክልቲኤን ሃገራት ብዘይተፈልጠ ምኽንያት ዝዕጸ ዓቢሊሎም ዝጸንሑ። እዚ ምዕባለታት ምስቲ ኣብ ላዕለዎይ ጽፍሒ ጥራሕ ዝተሓጸረ ምስጢርን ሃወኽን ዘለዎ ስምምዓት መንግስታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ተደማሚሩ ኣብ ብዙሓት ኤርትራውያን ሕቶን ጥርጣሬታትን ኣለዓዒሉ ኣሎ።

(5) ህዝቢ ኤርትራ ቁጠባዊ ጸጋታቱ ብኸመይ ይመሓደርን ኣበይ መዓላ ይውዕልን ክውስን ዕድል ኣይጸንሑን። ኣብ ርእሲ እዚ መራሕቲ ክልቲኣን ሃገራት ሕልፍ ሕልፍ ኢሎም ኣብ ዝህብዎ ዘይንጹር

መግለጺታት ንልኡላውነት ኤርትራ ብዘርኢ ዕቱብ ምጥርጣራትን ሕቶታትን ክፈጥሩ ጸኒሖም ኣለዉ። ብሕጽር ዝብለ፡ ኣብ ውሽጥን ግዳምን ዝርከቡ ኤርትራውያን ብመጻኢ ሃገርም ኣብ ዓምዱቕ ሻቕሎትዮም ዝርከቡ ዘለዉ።

(6) ንጉዳያት ወጻኢ ዝምድናታት ብዘርኢ፡ ፕረሲደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቅን ቀዳማይ ሚኒስተር ኣቢይ ኣሕመድን ምስቲ ንዝምድናታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ክገዝኡ ዝጸንሑ ኣውራ ጉዳያት ብዕቱብነት ኣብ ክንዲ ምጽማድ ኣብ ትርጉም ዘይብሉ ናይ ተዓወትናን ኣሰነፍናን ዳንኬራ ብምትኳርም፡ እቲ ዝገብርዎ ዘለዉ ስምምዓት ንመላእ ህዝቢ ክልቲኡ ሃገራት ኣብ ክንዲ ምርባሕ፡ ሰዓርትን ተሰዓርትን ፈጠሩ ንዘላቂ ግርጭታት ምክንያት ናይ ምዃን ኣንፊ ዘለዎ እዩ። ከም ተወሳኺ፡ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣውራ መሻርኽተን ንኪኾና ሓርየንኣን ዘለዎ ሃገራት ኸሊጅ ብግህሰት ሰብኣዊ መሰላት ዝተወርየለን ሃገራት ኢየን።

(7) ሓቀይና ሰላም፡ ስምምዕን፡ ጸጥታዊ ውሕስነትን ብልጽግናን ዝረጋገጸ፡ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብ ኩሉ ንህይወቶም ዝትንኪ ኣውራ ጉዳያትን ዕዮታት መንግስትን ብምሉእ ተኻፊልቲ ምስ ዝኾኑ እዮም። ኤርትራውያን ምሉእ ጸዓቶም ኣርኒቦም፡ ተበግሶታቶም ኣወሃሂዶም፡ መሃዝቶምን ሓይሊ ፍቓዶምን ከርእይሉ ዝክእሉ እንኮ ሃዋሁ ናይ ልዝብን ዕርቕን ሕውነትን ሃዋሁ እዩ። ነዚ ሃዋሁ ክወን ንምግባር ዘክእል መንግስቲ ግን ህዝቢ ይርሓሰና ዝበሎን ሞራላዊን ፖለቲካዊን መዚ ዘሰከሞን መንግስቲ ጥራይ እዩ። ኢሳይያስ ኣፍወርቂ ዝመርሖ ስርዓት ቦታ ክሓድግ ኣለዎ እንብለሉ ዘለና ካልኣይ ኣውራ ምክንያት እምበኣር፡ ኤርትራውያን ኣብ ምብትታትን ስኒት ተሳኢንዎም ንሓድሕዶም ክተፋኑ ኣብ ምግባርን መሪሕ ተራ ክጻወት ጸኒሖ ዝብል ቊርጺ መደምደምታ ስለ ዝበጻሕና እዩ።

(8) እዚ ጽሑፍ ንመንፈስን ትሕዝቶን ናይቲ ሃገርና ካብ እትርከቦ ጸበባን ሰልጦን ዘውጽእ መንገዲ ከነለሊ ብምትሰፋው ኣብ ዝሓለፈ ሓሙሽተ ኣዋርሕ ኣብ በበይኑ ግዜያት ዘካየድናዮ ምምክኻር ነጸብራቕ እዩ። ኤርትራ፡ ብሕግን ብውድን እትግዛእ፡ ልዕልነት ሕጊ ዝሰፈና ሃገር ንምግባራ ኣብ ዝካየድ ሰለማዊን ሃናጺን ናይ ለውጢ ገድሊ፡ ኣንፈት ዘትሕዝ ሓሳባት ክርከቦ ድማ ሰብ ተስፋ ኢና። እዚ ጽሑፍ ኤርትራ እትርከቦ ምሒር ዘተሓሳስብ ኩነታት ድሕሪ ምግላጽ፡ ብዝወሓደ ሓደጋ፡ ለውጢ ንምክንዳን ዘክእል እማመታት ክቕርብ እዩ።

ኤርትራ፡ ዝሰረተ ሽግር

(9) እዚ ብሓደ ዓለወኛ ሰብኣይ ዝምራሕ ስርዓት፡ ኤርትራ ዝነበራ ናይ ምዕባለ ተክእሎታት እምበራ-መጠን ሃስይዎ እዩ። ወተሃደራዊን ጸጥታዊን መሓውራቱን ንዕኡ ዝገዝኡ መትከላትን ኣብ መላእ ሰውነት ሕብረተሰብና ስለ ዝሰረበ፡ ዜጋታት ኣብ ዕዮ መንግስቲ ትርጉም ዘለዎ ምሉእ ተሳትፎን ሓይልን ክህልዎም ከክእላ ዝነበረን ትካላት ፍጹም ዓንዮን እዮን። ከም ውህሉል ውጺኢት ናይዚ ድማ ማሕበራዊ መሸክል ህዝቢ ኤርትራ ተፈራኺሹ፡ ኣማእት ኣሽሓት ካብ ህዝብና ፈሊሱን መንግስታዊን ሕብረተሰብኣዊን ትካላት ፍጹም ተዳኺሙን።

(10) ንምዕባለ ኤርትራ ዘደክድኹ ብዙሓት ረጅሒታት እኳ እንተለዉ፡ ኣብ ዘተታትና ኣብ ኤርትራ እወታዊ ለውጢ ከይመጽእ ሓሊኹም ኣለዉ ኢልና ዘለለናዮም ረጅሒታት ግና እዞም ዝስዕቡ እዮም። ዝደስከለ ቁጠባዊን ማሕበራዊን ኩነታት፡ ብኩራት ግዝኣተ-ሕጊን በርጌሳዊ ማሕበራትን፡ ምውሳንን ምድኻምን መንሰያትን ኣብ ሕብረተሰብና ሰፊኑ ዝርከብ ሕድሕድ ምትፍናን ምፍልላይን።

(11) እዚ ክብ ኢሉ ዝተጠቕሰ ጸገማት መንቀሊ ሱሩ ብዙሖን ተሓላለኸን እኳ እንተኾነ፡ ብቀዳምነት ዝሕተተትሉ ግን ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂን ንጡፋትን መተዓይይቱን ተለኣኣኽቱን እዮም። ስለዝኾነ

ድማ እዩ ኣብ መንጎ ሓያለ ኤርትራውያን ስልጣኖም ብቐጽበት ክገድፉ ከምዘለዎም ሓባራዊ መረዳእታ ዘሎ።

(12) ብ1997 ሃገራዊ ባይቶ ዘጽደቆ ቅዋም ብቃለ-አዋጅ ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ሞይቱ ተባሂሉ፡ ኣብ ክንዳኡ ክጽሓፍ ዝተባህለ ሓዲሽ ቅዋም ድማ ንስለ ይምሰል'ውን ይኹን ይዕዩ ከምዘሎ ዘኣንፍት ሓንቲ ምልክት ኣብዘይርአየሉ፡ ሕጋዊ መዋቕራትን መትከላትን ሃገርና ብሰሪ ፍጹም ምልክ-ስልጣን ፕረሲደንት ተዘራሪጉ ኣብ ዘለወሉ እዋን፡ ሃገርና ብዘይ ዝኾነ ርጉእን ፍሉጥን ሕጋዊ መወከሲታት ብፊንታን ፍቓድን ሒደት ሰባት ከም ሻሙ እናተማሕደረት ትርከብ። ኣብዚ ፍጹም ናይ ፋሉልነት ኩነታት፣ ሓያለ መኮነናት ሃገራዊ ድሕነትን ትካላት ጸጥታን ከይተረፉ ልዕልና ሕጊ ዘረጋግጽ ንኣሰራርሕሖም ክገዝእ ዝግብኣን ኣውራ ሕጋዊ መወከሲታትን ሰነዳትን ዘነጽረሎም ቊርጺን ዘየሻሙን መድረኽ ይደልዩ ከም ዘለዉ ሓበሬታን መረዳእታን ኣለና።

(13) ብጠንቂ ገደብ ግዜ ዘይብሉ ግዳድ ሃገራዊ ኣገልግሎትን ንሱ ዝፈጠሮ ፍጹም ምቕንጣእ ሓርነታትን ሰፊሕን ግህሰት ሰብአዊ መሰላትን፡ ኤርትራ ብመንጽር ብዝሒ ህዝባ ክምዘን እንከሎ ካብተን ፍቅዲ ዘይብሎም ዜጋታተን ንፍልሰት ዝደረኻ ብቀዳምነት ዝጥቀሳ ሃገራት እያ። ዕድመ ኣዳምን ሄዋንን ዘይበጽሑ ጭልግዕ ቆላዑን ዕድመ ዝደፍኡ ሽማግሌታትን ከይተረፉ ዝርከብዎም ኣሽሓት ኤርትራውያን ጭንቅን ዓመጻን ሰሃሮን ብዝመልኦ ዘይሕጋዊ መንገዲ ንስደት ከብሉ ስለ ዝጸንሑ ድማ፡ ነቶም ድሕሪ ሓርነት ኤርትራ ናብ ሃገሮም ንምምላስ ዘይከኣሉ ብሰሪ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ካብ ሱሳታት ናይ ዝሓለፈ ዘመን ኣትሒዞም ኣብ ሱዳንን ካልኦት ጎሮባብቲ ሃገራትን ዝበልዩ ዘለዉ ስደተኛታት ወገናትና ክጸንበርዎም ጸኒሖም ኣለው። መንግስቲ ኤርትራን ናይ ወጻኢ ልኡኻቱን ነዞም ስደተኛታት ከም ከድዓት ጸብጺቦም ካብ ምሕጋዞም ፍጹም ስለ ዝሓንገዱን ካብ ማሕበረሰብ ዓለም ድማ ንኣውያቶምን ኣቤቱታቶምን ዝዳረግ እኹል ምላሽን ደገፍን ስለ ዘይረኽቡን ግዳያት ጸታዊ ዓመጽ፡ መግረፍቲ፡ ማእሰርትን ካልእ ከምኡ ዝኣመሰለን ንምሓሳብ'ውን ዘፍርሕ ግህሰት ክጎንፎም ብስቕቕታ ክንዕዘብ ጸኒሕና ኢና። ነዚ ዘሰክሕ ተመክሮ ሓሊፎም ዝሰረፉ ሓያለ ስደተኛታት'ውን እንተኹኑ ግዳያት ናይ ከቢድ ስነ-ኣእምሮአዊ ጸማልያ ኮይኖም ክጋደሉ ንርኢ ኣለና።

(14) ዝዓብዩ ጸርን ኣደራዕን ናይቲ ኤርትራ ዝጸመደቶ ኩናትን ዓይኒ ዘይብሉ ፖለቲካዊ ምልክን ኣብ ዝባን ናይቶም ኣብ ውሽጢ ሃገር ዝርከቡ መንእሰያትን ደቀንስትዮን ተጻዒኑ ከም ዝጸንሑ ንኹሉ ሰብ ብሩህ እዩ። ኣብ ሃገራዊ ኣግልግሎት እንከለዉ ብዘጋጥሞም ግፍዕን ዓመጽን ኣሚሪሮም ክጣርዑ፡ ብዝተመንጠልዎ ንእስነትን ዕድላትን ኣብ ህይወቶም ተስፋ ክስእኑ ኮይኖም እዮም። ኣሽሓት ኣቦታት ኣብ በረኻን ውትህድርናን ዓመታት ስለ ዝበለዩ፡ ኣዴታት ቆልዑት ናይ ምዕባይ ጸር ንበይነን ክስከማኦ ተገዲደን እየን። እዚ ኩነታት፡ ንመሸከል ስድራቤታት ስለ ዝበታተነ፡ ቆልዑት ብክብርታትን ድግነትን ሕብረተሰቦም ከይህነጹ፡ ዝኣክል ኣባታዊን እኖታዊን ፍቕሪ ከይረኽቡ፡ ከይዓረቁን ከይጠመዩን ክዓብዩ ጠንቂ ኮይኑ እዩ።

(15) ንነዊሕ ዓመታት ስርዓተ-ትምህርቲ ኤርትራ ብስነ-ምምህርናዊ ብቐጽቱ ዝተሰምየን ብኣኡ ዝሓለፉ ተመሃሮ ድማ ኣብ ዝኸድዎ ተወዳደርትን ብልህታትን ኮይኖም ዝርከቡ እዮም ነይሮም። ከም ኩሉ ትካላት እታ ሃገር፡ ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ንስርዓተ ትምህርቲ ኤርትራ እውን መማህራን ከምዝሰደዱ ብምግባር፡ ንዩኒቨርሲቲ ኣስመራ ብፊንታኡ ብምዕጻው፡ ናጻ ማሕበር ተመሃሮ ብምእጋድን እታ ዩኒቨርሲቲ ምስ ካልኦት መዛኑኣ ላዕለዎት ትካላት ትምህርቲ ዝነበራ ናይ ምልውዋጥ ስምምዓት ብምፍራስ፡ ነተን ከም መተካእታ ዩኒቨርሲቲ ተባሂለን ኣብ ፈቓድኡ ዝተሃንጸ ኮለጃት ብዘይካብቲ ብሕጽረት ብቁዓት መምሃራንን ከም ቤት-ንባብ ዝኣመሰለ መሰረታዊ ትሕተ-ቅርጽን ዝጫነቃ ምዃንን ኣንሳብ ንምምሕዳራዊን ኣካዳምያዊን ስርሓተን ኣብ ትሕቲ ወተሃደራውያን ኣዘዝቲ ብምእታው፡ ካልእ እዋን ድማ ንንጥፈታተን ብመንገዲ ኣብዘን ኮለጃት ዝተመደቡ ካድረታት ህግደፍ ብምክትታል ኣዳኻሙዎ እዩ። ኣብ መንእሰያት ዘሎ ቀቢጹ-ተስፋ እምበኣር

ምስ ውድቀት ስርዓት ትምህርቲ ኤርትራ ቀጥታዊ ዝምድና ዘለዎ እዩ። እቲ መንግስቲ ሓታትን ተመራማሪን ሰብ ዝዕፍን ምስ ምዃኑን ብቑዓት መምህራንን ንተማህሮ ድርኪት ዝፈጥሩ መተባቢዒታት ምስ ዘይምህላዎምን፡ እቲ ቦኽቢኹ ዝርከብ ስርዓተ-ትምህርቲ ኤርትራ ፖለቲካዊ ተገዳስነት ዘይብሎም፡ ነብሶም ከማዕብሉን ከመሓይሹን ዘይፍትኑ፡ ተስፋ ዝቐረጹ መንእሰያት እዩ ከፍሪ ጸኒሑ።

(16) ብኣንጻር እዚ ክብ ኢልና ዘመልከትናዮ ልቢ ዝነክእ ህላወ መንእሰያትና ግን፡ ልቢ ዘምውቅ ኩነታት ድማ ኣሎ እዩ። ብዙሓት ኤርትራውያን ሓተትቲ ዑቅባ፡ ሓሳረ መከራ ጸጊቦም ኣብ ማዕልብኦም ምስ በጽሑ፡ እናኸረርን ነጻጊ እናኾነን ዝኸይድ ዘሎ ንስደተኛታት ዝትንኪ ፖሊስታትን ሕግታትን ተጻዊሮም፡ ኣብ ውሽጢ ኤርትራ ዝርከቡ ስድራቤታቶም ንክሕግዙ ኩሉ ግዜ ምስ ኣንቀዱ እዮም። ብሓቂ ድማ፡ መንእሰያት ኤርትራ ሓላፍነት ተሰሚዕዎም ብዙሕ ሓጀታት ክስከሙ፡ ኩነታቶም ንምምሕያሽ ዝረኹብዎ ዘበለ ዕድል ብቁወም-ነገር ክልዕሉ፡ ሓድሽ ናይ ትምህርትን ስራሕን ዕዮ ክኾትሙ ንዝዕዘቦም ኩሉ ልቢ ዝቅስቐሱ ኮይኖም እዮም ዝርከቡ ዘለዉ። ሓያለ ካብኣቶም ድማ ካብ ትጽቢት ወጻኢ ኣዝዮም ዕወታት ብምዃን ንኹሉና ዘሐበኑ ኣለው። ብዘይካዚ፡ ብዙሓት መንእሰያትና ኣንጻር ኩሉ መሰናኸላት ኣብ ሃገር ብምጽናሕ ንመንግስቲ ብግህዶን ብዓብዪ ትብዓትን ክብድህዎን መፍትሒ ሓሳባት ከቅርቡን ጀሚሮም ኣለዉ። ስርዓት ኢሳይያስ ኣብ ውሽጥን ወጻኝን ከዕንዎ ዘይተዓወተሉ ነገር እንተልዩ መሸም ደረት ዘይብሉ ጽንዓትን ወዲቅካ ናይ ምትንሳእን ሓይሊ ኤርትራውያን እዩ።

ዝምድና ኤርትራን ኢትዮጵያን

(17) ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝተበጽሐ ሓባራዊ ስምምዕ ሰላምን ምሕዝነትን ንሱ ዝተሰረተሉ መትከላትን ብሓጎስ እንቕበሎ ነገር እዩ። ህዝቢ ነቲ ኣብ ሓምለ 2018 ብዝተኸተመ ስምምዕ ወግዲ ዝለበሰ ምቅርራባት ክልቲኣን ሃገራት፡ ንመስከረሙ ዝተኸፍተ ደባትን ንዕኡ ስዲቡ ዝመጸ ናጻ ምንቅስቃስ ህዝብን ንብረትን ብጽቡቕ መንፈስ ተቀቢልዎን ብርቱዕ ተስፋ ኣሕዲርሉን እዩ። እንተኾነ ዝርዝራዊ ጨናፍራትን ፖሊሳዊ ትርጉማትን ናይቶም ኣብ ሓምለ ዝተኸተሙ ሓፈሻውያን መትከላት ንህዝቢ ጋህዲ ስለ ዘይተገብሩን፡ ብዛዕባእባኦም ዝኾነ ይኹን ህዝባዊ ምምክኻርን ክትዓትን ስለ ዘይተካየደን ግን ኣብ ብዙሓት ኤርትራውያን ምጥርጣርን ስግኣትን ፈጢሮም እዮም። መንግስቲ ኤርትራ ነቲ ምእንታኡ ዓሰርተታት ኣሸሓት ብሉጻት መንእሰያትና ዝተሰውእሉ፡ ኣማእት ኣሸሓት ዜጋታትና ካብ ቤቶምን ንብረቶምን ዝተፈናቀሉሉ፡ ብመሰረት ብይን ኮምሽን ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ብዘይ ንእሽቶ ሕድገት ኣብ ባይታ ንምሕንጻዱ ናይ ዕስራ ዓመት ዕድላትን ዝተሰውኡሉን መላእ ህዝቢ ኤርትራ ጅሆ ዝተታሕዘሉን ጉዳይ ዶብ ከም ኣዝዩ ንእሽቶ ዘየገዳሲ ጉዳይ ምጉሳዩ መስተንክር ዝኾነ ኣብነት ናይ ዝተመዛበለ ቀዳምነታቱ ኮይኑ ዝርከብ እዩ።

(18) ኣብ 1998 ዝተወለዐ ኩናት ደባት ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብ ዝባን ክልቲኡ ህዝብታት ከቢድ ዕንወት ዘውረደ እዩ ነይሩ። እዚ ኮይኑ ከብቕዕ ግና፡ ብዛዕባ እቶም ኣብቲ ኩናት ዝሃለቑን ኣካሎም ዝነደሉን ዓሰርተታት ኣሸሓት መንእሰያት ዝኾነ ይኹን ዝርርብ ኣይተኻየደን። ነቶም ኣብ ኩናት ደባት ዝሞቱ መንእሰያት ንመስቀእቶም ዝዓጅብ ሃገራዊ ክብሪ ኣይተሞህቦምን፡ ንውዕለቶም ዝበቅዕ ንወለዶታት ዝሓልፍ መዘከሪ ኣይተገብረሎምን። ንመንቀሊ'ቲ ንሃገርን ህዝብን ኣብ ዘርሞ ዘርሞ ዘእተወ ኩናት ኣመልኪቱ ዝኾነ ወግዓዊ መርመራ ኣይተኻየደን። ንስድራ-ቤታት መወትቲ እውን ንቡር ደበስን መቅሰን መንፈስ ዕጽዋን ኣይተገብረሎምን። ምእንቲ ከምዚ ዝበለ ንሃገር ዑና ዝቅይርን ቅዝፈት ኣሸሓትን ዘስዕብን ኩናት ደጊም ብፍጹም ከይድገም መለበሚ ምህሮ ክወልድ ዝኸእል ዕቱብ ህዝባዊ ምክሪን ምስትንታንን ኣይተገብረን። ኤርትራ ኣብ መጻኢ ፍጹም ኩናትን ወረ-ኩናትን ከይትሰምዕ ምእንቲውን ቍርጺ ውሳኔ ኣይተወስደ መብጽዓ ኣይትኣትወ። መንግስቲ ኤርትራ፡ ምርግጋእ ኢትዮጵያ ብቀዳምነት ክረጋገጽ ዘለዎ ዝዓበየ ጉዳይ ኢዩ ብምባል ነቲ ንነዊሕ እዋን ብንቅጽና ክስዕቦ ዝጸንሐ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣብ ባይታ ብግዲ

ክምልከት አለዎ ዝብል መርገጺኡ አዋሲንዎ ኣሎ። ከምቲ ብዘልማድ ዝብሃል ታሪኽ ክልተ ግዜ እዩ ርእሱ ዝደግም፣ ኣብቲ ፋልማዩ ከም ትራጀዲ፡ ኣብ ምድጋሙ ድማ ከም ላግጺ። እዚ ሕጂ “ምርግጋእ ኢትዮጵያ ንጉዳይ ዶብ ዝጸቅጥ ቀዳምነት እዩ” ዝብሃል ዘሎ ኣብ ፈለማ ቀዳሞት ዓመታት ሓርነት ኤርትራ ዝተገብረ ጌጋ ምድጋም እዩ ኪኸውን። ኣብ መንጎ 1993ን 1998ን ዝነበረ ዓመታት፡ ጉዳይ ዶባት ኤርትራን ኢትዮጵያን ብቀጻሊ ክልዓል እንከሎ፡ ኢሳይያስ ኣፈወርቂ እዩ እቲ ጉዳይ ነቲ ሽዑ ኣብ ኢትዮጵያ ትሕዞ ስልጣኑ ንምጥንኻር ዝጸዕተ ዝነበረ ብዓል ኪዳኑ ዝነበረ ህወሓት ዝመርሖ መንግስቲ ከዩዳኽም ምእንቲ ክውንዘፍ ዝወሰነ። እቲ ኣብ ክንዲ ብሻዓኡ ክፍታሕ ዝነበሮ እሞ ዝተመሓላልፈ ምስ ዶባት ዝተኣሳሰር ጸገማት ድማ ቀንዲ ጠንቂ ናይቲ ኣብ 1998 ዝተወለዐ ኩናት ኮይኑ።

(19) ቂምን ቅርሕንትን ዝነድኦ ስጉምታታት፡ ንህወሓትን ትግራይን ምኽባብን ምውቃዕን፡ ኣብ ጉዳይ ኢትዮጵያ ንጡፍ ምትእትታው ምግባር ንድሕሪት ጥራይ ክጎተና ዝኸእል እምበር ካልእ ዝህበና ፋይዳ ኣይርከቦን እዩ። ከም ኤርትራውያን ደጊሙ ናብ ዝኾነ ጎንጺ ክወስደና ዝኸእል ዝተፈላለየ መልክዕ ዘለዎ ናይ ምትፍናንን ምትህልላኽን ስጉምቲ ኣበርቲዕና ክንጎጽጎ ዘለና ነገር እዩ። ኣብ ህይወትን ዕድላትን ዘውርዶ ሃስያ ኣዳዕዲዕና ስለ እንፈልጥ። ትግራይ ንብዙሓት ኤርትራውያን ሓተትቲ ዑቕባ እናጸለለት፡ መንግስቲ ኤርትራ ግን ኣብ ኢትዮጵያ ንዝጸንሑ ኤርትራውያን ፖለቲከኛታትን ኣብ ጉዳይ ስደኛታትን ሰብኣዊ መሰላትን ብንጥፈት ዝዋሰኡ ዜጋታትን ድሕነትን ውሕስነትን ከም ዘይስምዖም ይገብር ኣሎ። በዚ ምኽንያት እዚ እዮም ድማ ብዙሓት ኤርትራውያን ንኢትዮጵያ ገዲፎም ካብ ኣስገርቲ ሰባትን ጉቦኛታት ኣባላት ጸጥታ ብዙሕ ጸበባ እናጎነፎም ናብ ኬንያን ዩጋንዳን ዝግዕዙ ዘለዉ። ሰብ ብመጠን ራሕቂ እቲ ዝስደዶ ቦታ ናብ ሃገሩ ናይ ምምላስ ተኸእሎ እናጎደለ ስለ ዝኸይድ፡ እዚ ክስተት ኣብ መጻኢ ሃገርና ክህልዎ ዝኸእል ጫሌዳ ሓደጋታት ብርቱዕ ስግኣት የሕዲሩልና ኣሎ።

(20) ኤርትራውያን መንግስቲ ንመሰላቶም ቀዳምነት ይህቦ ምዃኑን ዘይምዃኑን ወይጋውን እቲ ምቕዳም ተሪፉስ በዚ ጉዳዮም ጭራሽ ዝሓስብ ምዃኑን ዘይምዃኑን ወይጋውን እንዶ የብሉን። ካብ 2003 ኣትሒዙ ብጽኑዕ ክትግበር ዝጸንሑ ብዘይካ ውሑዳት ነገራት ካብ ወጻእ ሃገር ኣቁሑ ንምእታዊ ዝኸልኸል ሕጊ ኣብ ቦታኡ እናሃለወ፡ ንግዳዊ ጽላት ኤርትራ ብዝተፈላለዩ ሓለኽቲ ሕጋታትን መምርሕታትን ተሓኒቁ ትንፋስ ስኢኑ እናተረኸበ፡ መንግስቲ ኤርትራ ንኢትዮጵያውያን ነጋዶ ኣብ ኤርትራ ክሸጡን ክልውጡን ምሉእ ናጽነት ምሃቡ፡ ንመጻኢ ኣብ ሃገራዊ ቁጠባዊ ረብሓ ክህልዎ ዝኸእል ኣሉታዊ ጽልዋ ኣመና ኣሻቃሊ ገይርዎ ኣሎ። መንግስቲ ኤርትራ ምስ ናይ ወጻኢ ሃገራትን ናይ ዋኒን ትካላትን ዝገብሮ ስምምዕ ኩሉ ግዜ ምስጢራዊ እዩ። ድሕሪ ናይ ሓምለ 2018 ስምምዕ ኤርትራን ኢትዮጵያን እውን እንተኾነ ዜጋታት ንወሰንቲ ጉዳያት ሃገሮም ዝትንኪ እኹል ሓበሬታን ኣፍልጦን ኣብ ሰዓቱ ኸይረኸቡ ካብ ቅድሚ ሎሚ ዝገደደ ዓፈናን ምምስግርን ጎኒኖዎም ኣሎ። ኣብ ወጻኢ ዝርከባ ብኤርትራውያን ዝካየዱ ማዕከናት ዜና፡ ኣብ ውሽጢ ሃገር ብዛዕባ ዝፍጸም ኩነታትን ምዕባለን ርጡብ ሓበሬታ ክቕርባ ስለዝሸገራ፡ ዜጋታት፡ ካብ ማዕከናት ዜና ኢትዮጵያን ትካላት ሚድያ ወጻእን እዮም ሓበሬታ ክረኽቡ ጸኒሖምን ዘለዉን።

ዘባውን ኣህጉራውን ዝምድናታት

(21) መንግስቲ ኤርትራ፡ ካብ ዓለማዊ ተነጽሎ ወጺኣን ማዕቀብ ተላዒሉለይን ኢሉ ሚሒር ይጽንብል እኳ እንተሃለወ፡ ብመሰረቱ ካብ መላእ ዓለም ክንጸልን ንጸዊዒት ኣፍሪቃዊ ሕብረት ስዒቡ ኣብ ልዕሌኡ ብባይቶ ሕቡራት ሃገራት እገዳ ክወርድን ዝገበረ መሰረታዊ ምኽንያታት ንምምልላይ ግን ዕቱብ ገምጋምን ነብሰ-ፍተሻን ኣየካየደን። ብተመሳሳሊ፡ ብኣህጉራዊ ማሕበረሰብ ከም ኣገዳሲ ሓይሊ ቀርኒ ኣፍሪቃ ተጠሚተ ኢሉ እናተሓበነ፡ ሓያለ ዜጋታት ኤርትራ ናብ ሃገሮም ከይጥረዙ ሓዲርዎም ዘሎ ሻቅሎት ግን ፍጹም ኣየሕሰቦን። ብዙሓት ሃገራት ኤውሮጳ ንኤርትራ ብዘርኢ ዘለወን ፖሊስታት ኣብ ክንዲ ጽላልን ዑቕባን ዝግብኡም ኤርትራውያን ስደተኛታት ናብ ሃገሮም እንተ ተጠረዙ ክጎንፎም ዝኸእል ሓቀኛ ሽግር ኣብ ፍቅዲ

ዘእቱ፡ ናብ ዶባተን ከይአትዉ ንምዕጋት ምእንቲ ክጥዕም ተባሂሉ ዝሕንጸጽ ምዃኑ ኣዝዩ ዘተሓሳስብ ነገር እዩ።

(22) ካልእ ንኩነታት ሃገርና ዝሓላልኻ ረጅሒ ጂኦ-ፖለቲካዊ ረብሓታት ዞባውያንን ኣህጉራውያንን ሓይልታት እዩ። ኣባላት ቤት-ምኽሪ ምትሕብባር ኸሊጅ ብሓፈሻ፡ ንግስነት ስዑዲ ዓረብን ሕቡራት ኢመራት ዓረብን ከአ ብፍላይ ኣብ ዞባና ፍሉይ ጸጥታውን ቁጠባውን ረብሓታት ኣለዉን። ናይ ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ ዲፕሎማሲያዊን ስትራቴጂያዊን ትካላት ብወገንን፡ መንግስቲ ኤርትራ ብዛዕባ ምምዕባል ህዝቡ ፍጹም ተገዳስነትን ሓልዮትን ብዘይብሉ ሓደ ሰብኣይ ዝዝወር መንግስቲ ምዃኑ ንሃገራዊ ረብሓ ኣመሪካ ዘሰጉም ረጅሒ ኮይኑ ረኺበንኦ ኣለዎ። ስለዚ እምበኣር ሃገራት ሞዕራብ ይኹና ካልኦት ሃገራት ምስ መንግስቲ ኤርትራ ዝገብርኦ ዘለዎ ጽምዶ ሓደው ስደተኛታት ናብ ዶባተን ንኸይአትዉ ንምክልካልን ነቶም ድሮ ዝአተዉ ድማ ንምጥራዝን ክጥዕመን፡ ሓደው ድማ ጂኦ-ፖለቲካዊ ሕሳባተን ንምርግጽ ክክእላ ምእንቲ ዝገብርኦ ምዃንን ዘገርም ኣይኮነን። ብተመሳሳሊ፡ ስርዓት ኢሳይያስውን እንተኾነ በዚ ጽምዶ ኣቢሉ ዕድመ ስልጣኑ ንምንዋሕ ድኣምበር ንሃገራዊ ረብሓ ኤርትራ ከውሕስ ከም ዘይኮነ ብሩህ እዩ። እዚ ሕጂ ኣብ ኤርትራ ዝክሰት ዘሎ ፖለቲካዊ ምዕባለታት ብኣብ ውሽጢ ኤርትራ ዝተገብረ ለውጢ ዝመጽኦ ኣይኮነን። መንግስቲ ኤርትራ ይኹን ዝመሓዘውዎ ዘለዉ ናይ ደገ ሓይልታት ብዛዕባ ረብሓ ህዝቢ ኤርትራ ፍጹም ግዲ ዘለዎም ኣይኮነን።

መፍትሒ እማሜታት

(23) ኣብ መንጎ ኩላቶም ዝተቐንጠኦ ዜግነታዊ መሰሎም ንምምላስ፡ ሰብኣዊ ክብረቶም ንምርግጽ፡ ምስሊን ተስፋን ሃገሮም ንምክላዕ በበዝክእልዎ ክጋደሉ ዝጸንሑ ኩሎም ኤርትራውያን ትርጉም ዘለዎ ምምክኻር፡ ምቅርራባት፡ ሓቢርካ ምትዕይያይን ምውህሃድን ክህሉ ዘለዎ ግዲ ነገር እዩ። ሃገራዊ ድሕነትን ናይ ደገ ተጻብኦን ዝብል ምክንያታት ዳግም ስለ ዘየለዉ፡ መንግስቲ ኤርትራ ዝፍጽሞ ጥሕሶት ሕጊን መዝን ምጽዋር ዝድርኽ ርትዓዊ ምክንያታት ፍጹም የለን። ሓይሊ ምልካዊ ስርዓት ኢሳይያስ ደኺሙ ስለ ዘሎ፡ ኩሎም ኤርትራውያን ረብሓ ህዝቢ ብምቕዳም ብሓባር ክሰርሑ ይግባእ። ፍልልያትና ከነውግድን፡ ሕድሕድ ዕርቅን ምቅርራብን ከነቀድም ኣሎና። ኣብ ደገ ብዝነበሩ መንእሰያት ኤርትራውያን ዝተጀመረን እናሰፍሐ ዝኸይድ ዘሎን “ይኣክል!” “ኤርትራ ትግበኣኒ እያ” “ፕረዚደንት ኤርትራ እንተዝኸውን” ዝብል ቴማታት ዘልዕል ዘሎ ምንቅስቓሳትን ወፍርን ብምሉእ ልብና እንቅብሎን ብኩሉ ዓቕምና እንድግፍን እነተባብዩን እዩ። ብተመሳሳሊ ነተን ከም ኤሪ-ሳትን ኣሰናን ዝኣመሰላ ነቲ ስርዓት ኢሳይያስ ብሒትዎ ዝጸንሐ ናይ ሓበሬታ ሜዳ ንምድፋር ክኢለን ዘለዎ ናይ ሳተላይት ተለቭዥን መደበራት ዘለና ኣድናቆት ንገልጽ። ይኹን እምበር እዚ ኣብ ግዳም ተፈጢሩ ዘሎ ምልዕዳል ምስቲ ኣብ ውሽጢ ሃገር ዘሎ ናይ ተቓውሞ ምንቅስቓሳት መርበብ ምትእስሳር ክፈጥርን ጽሬትን ትሕዝቶን ፈነወ ተለቪዥን ዲያስፖራ ክመሓየሽን ክጸፍፍን ሓይል ጻዕሪ ከድሊ እዩ።

(24) ኣብ ውሽጥን ግዳምን ዝነበሩ ኤርትራውያን ክንልዓልን እታ ተሕብረናን ትጥርንፈናን ረጅሒት ክንዝክርን ይግባእ። ኩሎም ኤርትራውያን ናጻ ሃገር ንክትህልዎም፡ ሃይማኖቶምን ድሕረ-ባይታኦምን ብዘየገድስ ብሓባር ተሰዊእም፡ ከቢድ ዋጋ ከፊሎምጥም። ንናጽነት ኣብ ዝገበርናዮ ተጋድሎ ሓባራዊ ክብርን ስምን ኣሎና። እቲ ኣብ ቃልሲ ዝፈጠርናዮ ሓባራዊ ሃገራዊ ክብርን እምነትን ከይብሕጎግ ብማለት ኢና ከአ፡ ንስርዓት ኢሳይያስ፡ ንዝተቐለሰናሉ ዕላማታት እውን እናቐተሎ፡ ክሳብ ክንድኡ ክንጽመሞን ክንጸሮን ዝፈተንና፡ ድሕሪ ሓርነት ናብ ሃገርና ተመሊስና ከይንጣየስ ዕድል ተኸሊኡና ንመዋእልና ኣብ ሱዳን እንበሊ ዘለና ስደተኛታት ንኹን፡ ኣብ ፈቐዶ ሃገራት ኤውሮጳ ሎሚዶ ጽባሕ ንጥረዝ ንኸውን እናበልና ብፍርሒ ተሸቑሪርና ምዩቕ እናበልና እንነብር ዘሎናን ሓተትቲ ዑቅባ ቀጥ ኣቢሉ ዝጠምረና ሓባራዊ ታሪኻዊ ተመክሮ እቲ ንናጽነትን ንልኡላውነትን ልምዓትን ኤርትራ ዝገበርናዮ ገድልን እምበራ-መጠን ሕሉፍ

መስዋእትን እዩ። እዚ ንምስማሩን ንምክልኻሉን ኩሉ ጽዓትና ዝሃብናሉ ኤርትራዊ ሃገራዊነት ግን ትርጉሙ ምርግጋጽን ምእዋጅን ልኡላውነት ኤርትራ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ኤርትራውያን ውልቃዊ ክብረቶምን ሰብአዊ መዓርጎምን መሰላቶምን ንምጉንጻፍ ዘኸኸሎም ብሕጊ ዝተዋሕሰ ፖለቲካዊ ጽላል ከም ማለት ገይርና ንምርድኡ ይግባእና እዩ።

(25) ምልካዊ ስርዓት ኢሳይያስ ድሕሪ ደጊም ንእልቢ ዘይብሎም ውሽጣዊ ጸገማትና ናይ ወጻኢ ተሓታቲ ክደልዮሎም ይኹን ዓባቢጡ ንምፍትሖም ከደናጉ ኣይክእልን እዩ። ኣብ ሃገርና ፖለቲካዊ ለውጢ ኣብ ቀረባ ክመጽእ ምጂኑ ክክሓድ ከቶ ዘይክኣል ሓቂ እዩ። ኣብ ዞባና ዘሎ ቅልጡፍ ለውጥን ኣብ ሃገርና ዘሎ ድጉል ኩነታትን ብምንጽጻር፡ ህዝቢ ኤርትራ ጸገማቱ ንምፍታሕ ዘኸኸለዎ መንገድታት ኣብ ምልላይ ሓባራዊ ርድኢት ክፈጥር ክኢሉ ኣሎ። ኣብ ደገ ዘለና ኤርትራውያን ንፍልልያትና ንምፍታሕ ዘኸኸለ ምኽርን ናይ ዕርቂ ጥበብን ኣይጸንሓናን። ስለዚ እምበኣር፡ ፍልልያና ብዘተን ዕርቅን ከነደቅስ፡ ንሓድሕድና ብርህራሄ፡ ብሕውነት፡ ብምንሕሓፍን ብምክብባርን ክንዋሳሳእ፡ ሓባራዊ ርድኢትን መርገጽን ክንፈጥር ከም ቀዳምነትና ጸብጺብና ዓቲብና ክንጽዕት ግዲ ይኸነና እዩ።

(26) እዚ ንብዙሕነትና ይኹን ንድግነትናን ባህላዊ ጭውነትናን ብፍጹም ዘይውክል ስርዓት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ኣንቂዱ ብሜላ ዜግነታዊ መሰል ናይ ኩሉ ወገን ህዝብና ገፊፉን ኣሕሲሩን እዩ። ሃገርና ዘካይዱ ዘለዉ ኢሳይያስን ውሑዳት ኣርድእቱን፡ ንብዙሕነትና፡ ክብርታትናን ሃገራዊ ባህግናን ዘየንጸባርቁን ዘይገጥሙን ዘይቀድዉን ዕድመ ዝደፍኡ ናይ ደቂ-ተባዕትዮ ጁንታ እዮም። ከም ውጽኢት ናይዚ ከኣዮ፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ከበሳኡ ይኹን መታሕቱ፡ ኣደዳ ማእሰርትን ግፍዕን ሰቓታን ኮይኑ፡ ኣብ ልቡ ዝመልኣሉ ከየምልኽ ተኸልኪሉ፡ ሰብአዊ መሰሉ ተጋሂሱ፡ ገለ ክፋላት ህዝብና ድማ ብዝደልይዎ ብሄራዊን ቋንቋዊን መርቅሒ ከይፍለጡን ከይስመዩን ተኸሊክሎም እንርኢ ዘለና። ኣብ መንጎ ኤርትራውያን ምትፍናናን ተሪር ዘይምቅዳውን ኣብ ዘዝተኸስተሉ ግዜ፡ ካብ ነዊሕ ኣትሒዞም፡ ሕፉራት ዓበይቲ ዓዲ ኣቦታትን ኣደታትን ሃይማኖታዊያንን ፖለቲካዊያንን መራሕቲን ነገር ከደቅሱን ሃገራዊ ዕርቂ ከስፍኑን ክጸዕቱ ጸጺሖም እዮም። ንጸዕርምን ጸውዒቶምን እናሞነስና ካልኣት ክጽንበሩዎም እውን ነተባብዕ። ኩላትና ካብ ምሽቓል ሓሊፍና ሃገራዊ ዕርቂ ክውን ንኪኸውን መገዲ ክንደልን፡ ምረትን ስቓይን ህዝብና ብሕድገትን ይቕሬታን ክሓውን ክፍወስን ኣእጃምና ክንገብር ድማ ይግባእ።

(27) ዝተነጸሉ ወገናት ሕብረተሰብ ኤርትራ ኣብ መጻኢ ሃገርና ማዕረ ሰባም እጃቦም ከበርክቱ ዕድል ክወሃቦም ግቡእ እዩ። ነዚ ንምጥጣሕ ድማ ብክፉት ልብን ብጸንባሪ መንፈስን ንቅሬታኣምን ፍሉይ ሽግራቶምን ቶሎ ኢልና ዕቱብ ኣተኩሮ ክንህብን ምስቲ ኣብ ንሓድሕና ክርከብ ዝኸኸለ ዘይምቅብባልን ናይ ተወጻዕኩ ስምዕታን ድማ ብዘይሸለልታ ክንጸምድን ኣለና። እዚ ሕድሕድ ምምኽኻርን ጽምዶን፡ ፍሉይ ወጽዓ ንዘለዎም ዝተገለሉ ወገናትና ናይ ዋንነት ስምዒት ዝፈጥር እምበር ንይምሰል ዝግበር ተዋስኦን ምውስዋስን ኮይኑ ከይርከብ ሓቀኛ ጸዕሪ ከድልዮ እዩ። ኣብ መጠረሽታ፡ ኣብ ኤርትራ ሓደ ወገን ምርኡይ ቀዳማይ ዜጋ ካልእ ወገን ድማ ግሉል ካልኣይ ዜጋ ዝብሃል ምክፍፋል ክህሉ ከምዘይግባእ ክንኣምኖን ብግብርናን ብዕዮናን ድማ ከነመስክሮ ዝግባእ መትከል ምጂኑ ክንፈልጥ ዝግብእና እዩ። ብተወሳኺ፡ ባህላዊ ብዙሕነት ንዘለዎ ሕብረተሰብ ዝቀዱ ፖለቲካዊ መትከላትን መርገጽታትን ኣደባትን ክንኩስኩስ፡ ትዕቢትን ዕብለላን ተጻይ ዘላቂ ሰላምን ውህደትን ምጂኑ ክንግዘብ ክንርዳእ ኣለና።

(28) ዝያዳ ዝኸነ ወገን ኣብ ኤርትራ ለውጢ ንምምጻእ ኣብ ዝግበር ዕዮ ፊተውራሪ ኮይኖም ክመርሑ ብቅዓትን ኣኻእሎን ዘለዎም እቶም ሰፍ ዘይብል ብድሆታት እናጸሩ ሃገሮም ዘይሓደጉ ውፊያት፡ ብልህታትን ለባማትን መንሰያትና እዮም። ተራ ናይዞም ኣብ ወጻኢ እንርከብ ኤርትራውያን እምበኣር ንምሕያሎምን መስርሕ ለውጢ ንምቅልጣፍን ዘድሊ ንዋታዊ፡ ዲፕሎማሲያዊ፡ ዜናዊ፡ ሞራላዊን ሓሳባዊን ደገፋት ምሃብ እዩ።

(29) እቲ ቅድሚ ሕጂ ምስ ኢትዮጵያ ዝጸንሐ ሕዳር ጸገማት ድሕሪ ምቅርራባት ኤርትራን ኢትዮጵያን መሊሱ እናበአሰዮ ዝኸይድ ዘሎ። መንግስቲ ኢትዮጵያ፡ ካብ ህዝቡ ንዝተበገሰ ናይ ለውጢ ጠለባት ክምልሽ ቆሪጹ ዝተላዕለ ምዃኑ ይነግር ካብ ሃለው፡ ሞራላዊ ሓላፊነት ተሰሚዕዎ፡ ምስቲ ህዝቢ ኤርትራ ዲሞክራሲያዊ ለውጢ ንምምጻእ ዘካይዶ ዘሎ ቃልሲ ይደናገጽን ይደጋገፍን ምዃኑ ግልጺ ኣይገበረን። ካብዚ ዝገደደ ድማ፡ ንፕረዚደንት ኢሳይያስ ከይሓነሽ ክንእድን ክኸሩሓሕልን ከምኡ ድማ ኣብ ሓያለ ኢትዮጵያውያን ኣስኪሉ ዝጸንሐ ኤርትራን ባሕራን ንስለ ባህርያዊ፡ ታሪኻዊን ሕጋዊን ምክንያታት ትግብኣና እያ ዝብል ሃጻያዊ ስምዒታትን ዲሲኩርን ክቅስቅስን ነዚ ጉዳይ ከም ቀንዲ ፖለቲካዊ ሸቶኦም ገይሮም ዝንቀሳቀሱ ጥሩፋት ወገናትን ክጻወርን ጸኒሑን ኣሎን።

(30) ይኹን እምበር እዚ ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ተፈጢሩ ዘሎ ናይ ምቅርራብን ሰላምን ሃዋሁ ዝፈጥሮ ዕድላትን ኣሎ እዩ። እዚ መስርሕ፡ ናብ ሰፊሕ ቁጠባውን ፖለቲካውን ምትሕግጋዝ ዘኸኸል፡ ብድሌትን ንጡፍ ተሳትፎን ክልቲኡ ኣህዛብ ዝድፋእ ሓባራዊ ሞዕባለ፡ ፍትሒ፡ ዲሞክራሲን ሰብኣዊ መሰላትን ዘውሕስ ምትእስሳራት ክፈሪ ዝኸኸል ተኸኸሎ ዝሓቆፈ እዩ። እዚ ተኸኸሎታት ክግሃድን፡ ዘላቅነቱ ክረጋገጽን እንተኮይኑ ግና ህዝቢ ብቅወም-ነገር ክሳተፎን ካብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ሓሊፉ ንካልኣት ሃገራትን ህዝብታትን ዞባና ክጽንብርን ኣለዎ።

(31) ድሕሪ ምቅርራባት ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ ኣብ መንጎ ገለ ኣባላት በርጌሳዊ ማሕበራት ኤርትራን ኢትዮጵያን ምትሕግጋዝን ምፍጣር ተኸኸሎስ እናዓበየ ይኸይድ ኣሎ። ነዚ ዕድል ብምጥቃም፡ ብንጥፈት ዝዋሰኑ ኤርትራውያን ውልቀሰባትን ውድባትን ብዛዕባ ኩነታት ኤርትራ ንመዘናታቶም ኢትዮጵያውያን ብቀጻሊ ክሕብሩን ከረድኡን ተስፋና ንገልጽ። ኣብዚ ዝሰላሰል ዘሎ ዞባዊ ምቅርራባትን ስርርዓትን ድሕነትን ረብሓን ህዝቢ ኤርትራ ቀዳምነት ከም ዘይውሃቦ ንጹር እናኾነ ይኸይድ ስለ ዘሎ፡ ኢትዮጵያውያን ተጠባቂቲ ሰብኣዊ መሰላትን ጋዜጠኛታትን ነዚ ዘስካሕክሕ ሃለዋት ህዝቢ ኤርትራ ንህዝቦም ክሕብሩን ከረድኡን ንምሕጻን። ናይ መንግስቲ ኢትዮጵያ ንሓድሕዱ ፍጹም ዘይቃዶ፡ በቲ ሓደ ኢድ ኣብ ሃገሩ ዲሞክራሲን ፖለቲካዊ ብዙሕነትን ዘተባብዕ በቲ ኻልእ ድማ ንኣብ ኤርትራ ዘሎ ንዲሞክራሲን ፖለቲካዊ ብዙሕነትን ዝጻረር ምልካዊ ስርዓት ዝድግፍን መርገጺኡ ብትሪ ክብዳህ ኣለዎ። እዚ ናይ ምቅርራብን ሰላምን ሃዋሁ ንኤርትራውያን በርጌሳዊያን ማሕበራት ኣድማዒ ህዝባዊ ምልዕዓልን ፖለቲካዊ ተሳትፎን ዘኸኸል መንገዲ ክንቀስም ዕድል ዝፈጥር እዩ።

(32) ከም ምስ ካልኣት ጎረባብቲ ህዝብታት፡ ምስዞም ሕጂ ኣብ ሱዳን ንድሕሪት ክምለስ ዘይክእል ቃልሲ ብምክያድ፡ መሰረታዊ ለውጢ ዘረጋግጹን ፖለቲካዊ ስርዓት ዝቕይሩን ዘለው ሱዳናውያን ኣሕዋትን ኣሓትን፡ ጥቡቕ ዝኾነ ሓባራዊ ማሕበረ-ቁጠባዊ ይኹን ታሪኻዊን ፖለቲካውን ባህላውን ዝምድናታት ኣለና። ስለዚ ድማ፡ ኣብዚ ካብ ሓደ ፖለቲካዊ ሃለዋት ናብ ካልእ ዝሰጋገርሉ ዘለዉ እዞን ምስኦም ክንተሓባበርን ካብ ተመክሮኦም ክንምሃርን ከድልየና እዩ። ክሳብ ከምዚ ዝኣመሰለ ጭቡጥ ዝኾነ ምትእስሳራት ዝፍጠር ድማ ንለውጥን ዲሞክራሲን ዝጽውዕ ጠለባቶም ብንኸኸሎ ኣገባብ ድጋፍና ክንገልጽን ዝተበረብረ ሓይሊ ዜጋታት እንታይ ክገብር ከም ዝኸኸል ኣድቂቅና ትዕዝብቲ ክንወስድን ይግባእ። ኣብ ጂቡትን ሶማሊን ካልኣት ሃገራትን ምስ ዘለው በርጌሳውያን ማሕበራትን ተመሳሳሊ ዝምድናን ምትሕግጋዝን ክንፈጥር ኣለና።

መደምደምታ/ ለበዋታት

(33) ኢሳይያስ አፈወርቅን ህግደፍን ብረብሐ ህዝቢ ኤርትራ ፍጹም ግዲ የብሎምን።

(34) ከም ህዝቢ፡ ሃጊት ንብድሆታትናን ከቢድ ሽግራትናን ንምፍታሕ ብዝበቅዕ አገባብ ክንዓዩ ኣይጸናሕናን። ነቲ ክንገብሮ እንደሊ ብዘኸእል መጠን ኩሉ ዓቕምና ኣየኸተትናን፡ ኣይወደብናን። ንጠለባትን ትጽቢታትን ህዝቢ ኤርትራ ክምልሽ ዝኸእል ስርዓተ-ሕጊን መንግስታዊ ስርዓትን ከመይ ኪኸውን ከም እንደልዮን ኣብ መንጎ ኤርትራውያን ዘላቂ ሰላምን ርግኣትን ከስፍን ዝበቅዕ ዝበለጸ ፖለቲካዊ ስርዓትን ኣወዳድባታትን ከመይ ክኸውን ከም ዘለዎን ኩላትና እንሰማማዕሉ ርጠብ ምላሽ ኣይሃብናሉን። ነዚ ሕቶታትን ብድሆታትን ንምግጣም እምበኣር፡ ኤርትራውያን ምሁራትን ሞያውያንን፡ ንብዙሕነት ቋንቋና፡ ንታሪኻዊ ሓድግታትና፡ ንሃይማኖታዊ እምነታትናን ኻልእ መንነታዊ መሳርዕናን ኣብ ግምት ዘኣቱ ቅዋማዊ ስርዓት ንምክንዋን ኣብ ዝካየድ ቃልሲ ንዜግነታዊን ሞያውን ሓላፍነቶም ዝመጥን ተራ ክጻወቱ ይግብኡም።

(35) ኣብ ውሽጥን ወጻኝን እንርከብ ኤርትራውያን፡ ስርዓት ኢሳይያስ ድሕሪ ምውዳቁ ዘሎ መሰጋገሪ እዋን ርጉእን ሰለማዊን ምእንቲ ኪኸውን ብዝግባእ ክንዳሎ ኣዝዩ ኣገዳሲ ነገር እዩ። ነዚ ኣብ ግምት ብምእታው እምበኣር ነዚ ዝስዕብ ለበዋታት ነመሓላልፍ፡

ሀ) ረብሐ ህዝብና ማእከል ንዝገበረ ዝበለጸ መብጽዓታት ሰውራ ኤርትራ እሙናት ዝኾኑ ኣባላት ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራን ፖለቲካዊ ካድረታትን፡ ኢሳይያስ አፈወርቁ ስልጣኑ ንህዝቢ ከረክብ ብሰላማዊ መገዲ ግዲ ክብሉ። መዓርጎምን ስልጣኖምን ብዘየገድስ ኣብ ምክልኻል ይኹን ሰቪላዊ ትካላት ዝርከቡ፡ ምስ ምልካዊ ስርዓት ዝወገኑ ሰባት ጽባሕ ንግሆ ህዝቢ ኤርትራ ብሓላፍነት ከምዝሓቶም ክርድኡ ይግባእ። ኣብ ዝኾነ ዝለዓል ጉዳይ ኣባላት ሓይልታት ምክልኻል ምስ ህዝቢ ኤርትራ ደው ክብልን ናብ ኣሕዋቱ ጠበንጃ ከየቐንዕን ንጽውዕ።

ለ) ነቲ ኣብ ውሽጢ ሃገር ዘሎ ተቓውሞ ናእዳና እናገለጽና ክብሪ እናሃብናን፡ ከምቲ ኣብ ወጻኢ ዝርከቡ ኤርትራውያን “ይኣከል!” ብዝብል ሓደ ድምጺ ዝተላዕሉ፡ ኣብ ውሽጢ ሃገር ዘለው ተቓውሞቲ ዜጋታት “እምቢ ንምልኪ!” ብምባል ህዝባዊ ተቓውሞን ኣብያን ከካይዱ ንጽውዕ። ኩሎም ኤርትራውያን ብሓባር፡ መሰረታዊ ሰብኣዊ መሰላት ዜጋታት ዘኸብርን ንምዕባለን ዕቢትን ሃገር ዘረጋግጽን ቅዋማዊ መንግስቲ ንምምስራት ክጽዕቱ ንጽውዕ።

ሐ) ኤርትራውያን ምሁራት ሕጊ፡ ሃገርና ከሳቂ ዝጸንሐ ብኩራት ልዕልነት ሕጊ ንምፍዋስ፡ ብሓፈሻ ነቲ ድሕሪ ምልኪ ክንምስርቶ እንሕልን ዘሎና ቅዋማዊ ትካላት ዘገልግል፡ ብፍላይ ድማ ን 1) ሕጊ ባይቶ 2) ፈራዲ ኣካል 3) ቤት ጽሕፈት ኣኸባሪ ሕጊ 4) ኣዲተር ጀነራል 5) ሃገራዊ ባንክ 6) ኮሚሽን ምርጫ 7) ሕጊ ምርጫ 8) ኮምሽን ሰቪካዊ ኣገልግሎት 9) ሕጊ ፕረስን ዝኸውን ንድፊ ሕግታት ንኸሳናድዉ ካብ ሎሚ ኣትሒዞም ዕቱብ ምድላዋት ክገብሩ ንጽውዕ። ብተወሳኺ፡ ስርሓትን መዝን ሓይልታት ፖሊስ፤ ጸጥታ፤ ምክልኻልን ሰቪካዊ ኣካላትን ዝገዝኡ ሕጋዊ መዋቅራትን መትከላትን ኣብ ምንጻር ክተሓጋዙ ድሉዋት ኮይኖም ክጸንሑ ንላቦ።

መ) ኤርትራውያን ክኢላታት ሕጊ፡ ስነ-ቁጠባ፡ ሓካይም፡ ሸቃሎ፡ መምህራን፡ ካልኣት ሞያውያንን ተመሃሮን ብብዓውያም ኣብ ማሕበራት ክወዳደቡን ነቲ ኣብ ሃገርና ምምጽኡ ዘይተርፎ ለውጥን መሰጋገሪ መድረኽን ክዳለዉን ንጽውዕ። ኣብ ዝተፈላለዩ ኩርንዓት ሃገርና ዘገልግሉ ዘለዉ ሰብ ሞያ ኤርትራውያን፡ ኣኣብ ከባቢኦም ዝርከብ ህዝቢ ኣንጻር ምልኪ ደው ንኸብል ከንቅሑ፡ ከምህሩ፡ ክውድቡን ከተባብዑን ንጽውዕ።

ረ) አብ ወጻኢ ዝቐመጡ ኤርትራውያን፡ አንጻር ስርዓት ኢሳይያስ ምሉእ ጽዕቶምን ክእለቶምን ከስለፉን ክውድቡን፡ ንኩነታት ኤርትራ ኣመልኪቶም ጽልዋ ክህልዎም ንዝኸእል ሰባትን ትካላትን ብቀጻልን ብስርዓትን ከስምዑን ከረድኡን ብልዑል ቁጽሪ አንጻር እቲ ስርዓት ሰልፊ ክወጽኡን ንጽውዑ። ብተወሳኺ ንስርዓት ኢሳይያስ ካብ እቶት ዜጋታት ዝኸፈል ናይ ክልተ ሚእታዊት (2%) ግብሪ ኣጽኒዖም ክቋወሙን ነተሓሳስብ።

ሰ) ከምቲ አብ ደገ ዝቐመጡ ሱዳናውያንን ኢትዮጵያውያንን ምልካውያን ስርዓታት ንምእላይ አብ ሃገሮም ዝካየዱ ዝነበረን ዘሎን ቃልስታት ወሳኒ ተራ ዝተጻውቱን ዝጻውቱ ዘለዉን፡ አብ ወጻኢ እንርከብ ኤርትራውያን ከአ ብተመሳሳሊ አብ ሃገር ዝርከብ ህዝብና ለውጢ ንምምጻእ አብ ዝልዓለሉ ህሞት ብኩሉ ጉልበትናን ልብናን ከምእንሰምሮን እንድግፎን መብጻዓ ክንኣቱ ኣለና።

ሸ) ከም አብ ኩሉ ሰውራዊ ምንቅስቃስ ዝኸውን ኤርትራውያን መንእሰያት ንለውጢ አብ ዝካየዱ ቃልሲ መሪሕ ተራ ክጻውቱ ኣለዎም። ግዜ ከይወሰዱ ንእለቱ ክልዓሉን ቀንዴል ሓርነቶም ካብ ኢድ ጸቀጥቶም መንዚዖም ንዕኡምን ንወለዶን ዝኸውን ታሪኽ ክሰርሑን ኣበርቲዕና ነተባብዕ።

ቀ) ማዕከናት ዜና ዲሞክራሲያዊ ባህሊ አብ ምስራጽን ትካላዊ ሰብነት ከም ዝህልዎ አብ ምግባርን፡ ምልክን መለኽትን አብ ምስዓርን ዝሕግዝ ብርቱዕ መሳርሒ እዩ። ስለዚ ድማጥኦም መለኽቲ ስርዓታት አብ ፕሮፖጋንዳን ሳንሱርን መጠን ዘይብሉ ባጀት ዝስልዑ። ዛጊት አብ ወጻኢ ዘሎ ብተቃለስቲ ፍትሒ ዝካየዱ ማዕከናት ዜና በብውልቁን እምበር፡ ነንሓድሕደን እናተመላልኦ ብሓባር ክሰርሑ ኣይጸንሓን። በዚ ድማ ሓቢርካ ካብ ምስራሕ ክርከብ ዝኸእል ዝነበረ ሓይልን ኣድማዕነትን ክኸሰር ጸኒሑ እዩ። ነዚ አብ ግምት ብምታው፡ ኩሉን እዘን ብዓብዪ ትግሃት ተቃለስቲ ፍትሒ ክካየዱ ዝጸንሓ ናይ ሚድያ ትካላት ሕድሕደን ዝተሓጋገዙ መንገዲ ንምንዳይ ክዛተያ እዋኑ ዝጠልቦ ግዴታ እዩ። አብ ወጻኢ ዝርከቡ ኤርትራውያን ብግዴኦም ዋንነት ተሰሚዖም ብንዋት፡ ብገንዘብን ብሓሳብን ከሓይልዎን ዝከአሎም ክገብሩ ኣምሪርና ንላቦ።

ቐ) ነቶም ብመሃዝነትን ውዕዉዕ ወኒን አብ ዝካየዱ ዘሎ ናይ “ይኣክል” ህዝባዊ ምንቅስቃስን ወፍርን ዝተጸምቡሩ ሓይለ ስነ-ጥበባውያንና እናሞንስና፡ ንህላወና ብረቂቕ ዝገልጽ፡ ንቃልስና ፍናን ዝህብ፡ ንህዝብና ዘበራብር፡ ንባህግናን ሕልምታትናን ዘንጸባርቅ ዕቱብ ዕዮ-ጥበብ አብ ምፍራይ ናይ ሓይሎም ዝያዳ ክሰርሑ ነዝኻኸር። አብ ኣፋዊ ሕብረተሰብ፡ ካብ ምሁራት ንላዕሊ ዝያዳ ስነ-ጥበባውያን ሓፋሽ አብ ምልዕዳልን አብ ምጽላውን ዝገበዩ ተራ ኣለዎም። ነዚ ተገንዚቦም፡ ስነ-ጥበባውያንና ዓቕሞምን ክእለቶምን ንምውህሃድ ክራኸቡን ሓቢሮም ክሰርሑን፤ ህዝቢ ከአ ንተበግሶም ክድግፎን ክምውሎን ሞራላውን ታሪኻውን ግዴታኡ ከልዕል ንጽውዕ።

በ) አብ ሱዳንን ኢትዮጵያንን ካብ ዝተገብረ ናይ ለውጢ ምንቅስቃስ ክንመሃር፡ ምስኡ ዘለና ምሕዝነትን ምድንጋጽን ክንገልጽን ምስ ኣለይቱ ውልቀሰባትን ማሕበራትን ምትእስሳራት ክንምስርትን ኣለና። አብ ኩሉ ዓውድታትን ጽላትን — ፖለቲካዊ ሰልፍታት ምስ ፖለቲካዊ ሰልፍታት፡ በርጌሳዊ ማሕበራት ምስ በርጌሳዊ ማሕበራት፡ ምሁራት ምስ ምሁራት፡ ሃይማኖታውያን መራሕቲ ምስ መዘናታቶም ሃይማኖታውያን መራሕቲ — ስግራ-ዶባዊ ርክባትን ምትሕብባራትን ክንፈጥር ኣለና።

ሸ) መንግስታት ኤውሮጳ፡ ኤርትራውያን ሓተትቲ ዕቁባ ጽላል ዘድልዮም አብ ሓደጋ ዝርከቡ ሓቀኛ ስደተኛታት ምዃኖም ኣፍልጦ ክህባ፡ ንፖለቲካዊ ሕሳባተን ልዕሊ መሰልን ድሕነትን ስደተኛታት ምስራዕ ደው ከብላን ንተጣበቕቲ ሰብኣዊ መሰላት ክከላኸላን ንጽውዕ። ነቶም ምስ ምልካዊ ስርዓት ኢሳይያስ ዝሻረኹ ዘለው ዞባውያን ሓይልታት ድማ ንዝምድንኦም ዳግመ ግምት ክገብሩሉ ነተሓሳስብ።

ተ) አህጉራዊ ደባት ኤርትራን ኢትዮጵያን ብመሰረት ብይን ኮምሽን ደብ ግዜ ከይወሰደ አብ ባይታ ክምልከት፡ አብ መንጎ ክልቲኦን ሃገራት ንዊሕ ከይተፈትሐ ዝጸንሐ ጉዳያት ብመሰረት ቅቡል አህጉራዊ ሕግን ስምምዓትን ክፍታሕ እናጸዋዕናን ንምግሃዱ እናሰራሕናን፡ እዚ ሕጂ ምስ ጎረብብቲ ሃገራት፡ ብፍላይ ከኣ ምስ ኢትዮጵያ፡ ተጀግሩ ዘሎ ምቅርራባትን ናይ ሰላም ስምምዓትን ንድሕሪት ከይምለስ ክንከላኸለሉን ክንድግፎን ይግባእ። ምስዚ ብዝተሓሰበ፡ ንኤርትራን ኢትዮጵያን ዝትንኪ ምስ ካልኦት ሃገራትን ትካላትን ዝግበር ዝኾነ ይኹን ስምምዓት ትሕዝትኡ ንህዝብታት ክልቲኦን ሃገራት ግዜ ከይበልዕ ክንገሮን ክበርሃሉን ይግባእ።

ቸ) ባህሊ ሰላማዊ ምስግጋር ስልጣን አብ ዘይብለን ሃገራት መሰጋገሪ እዋን ዝተሓላልኹን ተሃዋስን እዩ ዝኾነውን። ንኤርትራ ብዝምልከት ንመሰጋገሪ እዋን ክሓላልኹ ዝኸእሉ ክልተ ረጅሒታት ኣለው። አብ ባይታ ዘይተመልከተ ደባት ኤርትራን ኢትዮጵያንን ብኹረት ቅድሚ ሕጂ አብ ትግባረ ዘይወዳለ ንመሰጋገሪ እዋን ሕጋዊ መወከስን መቻንን ኮይኑ ከገልግል ዝኸእል ዝምነበረ ቅዋምን እዩ። ነዚ ጸገም ንምቅላል፡ ተኸእሎታት ሓደገኛ ሳዕቤናትን ንምንካይን፡ ነቲ እንጋደለሉ ዘለና ለውጢ ህዝባውን አህጉራውን ደገፍ ንምርግጋጽ ክልተ ነገር ንእምም። ህጹጽ ምምልካት ደባትን ቅዋማውነትን፡

ቸ.1: አብ ዝሓለፈ 27 ዓመታት ብሕሱም ዝተማሃርናዮ ሓደ ነገር እንተልዩ ኢሳይያስ አፈወርቂ ትሕዞ ስልጣኑ አብ ሓደጋ ዝወደቀ ኮይኑ አብ ዝተሰምዖ እዋን ኩናትን ምትፍናንን ናይ ምውላዕ ወይ ንከይውልዑ ዝኾነ ገታኢ ስጉምቲ ዘይምውሳድ ባህርያት ከም ዘለዎ እዩ። ሕጂ እውን እንተኾነ ኢሳይያስ አፈወርቂ፡ ካብ ተሓታትነት ንምህዳም፡ ብዝኾነ ይኹን ምኽንያት ተመሳሳሊ ኩናት ክውልዕን ንምዕባለ ሰላም ክዘርግን ስለዝኸእል፡ ንስለ ዘላቂ ሰላምን ምርግጋእን ክልቲኡ ሃገራት፡ መንግስቲ ኢትዮጵያ ደብ ብመሰረት ስምምዕ አልጀርስን ብይን ኮምሽን ደብን ብህጹጽ አብ ባይታ ክምልከት ክደፍእን ካብኡ ዝጥለብ ሕጋዊን ሞራላዊን ግዴታ ክፍጽምን ንጽውዕ። መንግስቲ ኢትዮጵያ ምስቲ ኢሳይያስ አፈወርቂ “ልዕሊ ምምልካት ደባት ምርግጋእ ኢትዮጵያ እዩ ዘገድሰና” ብዝብል ፈሊጥን ምኽኒትን ጉዳይ ደብ ሓንሳብን ንሓዋሩን ከይዓርፍ ንምድንጓዩ ዝወሰደ መርገጺ ምስምማዕ ድማ ንኸልቲኦን ሃገራት ዘየርብሕን ሓጺር ዝጠመተን መርገጺ ምዃኑ ነዘኸኸር።

ቸ.2: ጉዳይ ቅዋማውነት ሓደ ካብቲ ህዝብና ብዓምደቅ ልቦና፡ አርሒቁ ብዝጠመተ ራኢ፡ ብመንፈስ ዕርቅን ምንሕሓፍን ክሕዞ ዝግብኦ ጉዳይ እዩ። ንቅዋም 1997 ብዘርኢ፡ አብ መንጎ ህዝብና ዕቱብን ሸለል ክብሃል ዘይግብኦን ዘይክአልን ፍልልያት ኣሎ። ብዙሓት ኤርትራውያን፡ ንቅዋም 1997 ስቪላዊ ሓርነታትን መሰላትን ዘውሕስን ዝከላኸልን ሓያል ዓናቅጽ ዘለዎ፡ አብ ምንዳፉ አማእት አሸሓት ኤርትራውያን ብዕቱብን ብዋንነትን ዝተሳተፍዎ፡ አብ ሃገርና ለውጢ ንምምጻእ ንዝተገብሩ ከም ናይ ጉጅለ-15ን ስርሒት ፎርቶን ዝአመሰሉ ምንቅስቃሳት ድርኪትን መወከስን ዝኾነ ብሉጽ ሕጋዊ ሰነድ ገይሮም ዝጥምትዎን ዘኸብርዎን ኣለው። ብአንጻር፡ ብዙሓት ካልኦት ኤርትራውያን፡ እቲ ቅዋም ክንደፍ እንከሎ አግላሊ ከም ዝነበረ፡ መንፈሱን ትሕዝትኡን ንክብርታት ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራን ጥራይ ከም ዘንጸባርቅ፡ ንጉዳይ ቋንቋ፡ ባንዴራ፡ ዋንነት መሬት፡ ቅርጺ መንግስቲ ዝትንኪ ዓናቅጻቱ ድማ ዕቱብ አበር ከም ዘለዎን ዝአምኑ ኣለው። ሕማቕ አጋጣሚ ኮይኑ፡ እዚ ደገፍን ተቻውሞን፡ ምስቲ አብ ህዝብና ዝርከብ ሃይማኖታዊን ጂኦግራፊያዊን (ምስልምናን ክርስትናን፡ መታሕትን ክበሳን) ፍልልያት ስለ ዝገጥም፡ እቲ ጉዳይ ተሃዋሲ እዩ። አቀዲምና ከም ዘመልከትናዮ፡ ቅዋም 1997 “ተደለኻ ተቐብሎ እንተዘይደለኻ ጠንጥኖ” ብዘስምዕ ናይ ድርቅና አገባብ ከተሰገድዶ ወይ ድማ ብአንጻሩ ሓንቲ ከም ዘይረብሕ ገይርካ ክትጽዮኖን ዝክአልን ዝሰርሕን አይኮነን። እቲ ዝሰርሕን ዘሰጉምንሲ ክልቲኦም ወገናት ገለ ሕድገታት ብምግባር ማእከላይ መንገዲ ሃሰው እንተበሉ እዩ።

ቸ.3: ነዚ ኣብ ላዕሊ ዘመልከትናዮ ኣብ ግምት ብምእታው እምበኣር: ንቅዋም 1997 ኣብ መሰጋገሪ መድረኽ ጥራይ ከም ዝለዓለ ሕጋዊ ሰነድን መወከስን ክንርእዮን ክንጥቀመሉን ንእምም። እዚ እንብለሉ ዘለና ኣውራ ምኽንያት: ንሰለጣዊ ምስጋግር ስልጣን ዕዉት ኮይኑ ንክወጽእ ካብ ዘለና ድልየትን: ኣብ ሃገርና ለውጢ ክመርሑ እንጽብዮም ዘለና ስቪል ይኸኡ ኣብ ሰራዊትን ትካላት ጸጥታን ዝርከቡ ዜጋታትና ዘኸብርዎን ንመሰጋገሪ መድረኽ ዘገልግል ዝለዓለ ሕጋዊ ሰነድን መወከስን እንተድኣ ዘይሃልዩ ዕግርግርን ግጭትን ክፍጠር ዓቢ ዕድል ኣሎ ኢልና ስለ እንሰግእን እዩ። ድሕሪ ዕዉትን ሰላማዊን ናይ ምስጋግር መድረኽ: ህዝብና እንተደለየ ብኸፊል ንገለ ዓናቅጽ እንተዘይደለየ ድማ ብጃምላ ንብምልኡ ነቲ ቅዋም ናይ ምምሕያሽ ወይ ናይ ምትካእ መሰል ስለዘለዎ።

(36) ድሕነትን ዕቢትን ኤርትራ ዝረጋገጽ: ንሃገርና ካብ ሞቕቕ መላኺ ኣውጺእና: ዕርቀ ሰላም ኣሕዋት ኣዊጅና ብዝቐልጠፈ ፍትሓዊ ፖለቲካዊ ምስጋግር ምስ እንገብር ጥራሕ እዩ። ኣብ መወዳእታ: ነዚ ጋህዲ ንምግባር ኩልና ሓቢርና ክንዕጠቀሉ እንኽልን ዘለናን ባዕላትና ኤርትራውያን ጥራይ ኢና። እቲ እንደልዩ ዘለና ለውጢ ድማ ዕደመን ጾታን: ሃይማኖትን እምነትን: ዘርእን ዓሌትን: ዞባን ጂኦግራፍን ከይፈለየ ወሰን ኢሉ ንኩሉ ኤርትራዊ/ት ዘርብሕ ኪኸውን እዩ።

**ዘልኣለማዊ ክብርን መጎስን ንሰማእታትና!
 ርሑስ በዓል ናጽነት ንመላእ ህዝብና!**

1. ዓንዶም ገብረጊዮርጊስ: ኒው ዮርክ: ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ
2. ኣስያ ዓብዱልቃድር: ናይሮቢ: ከንያ
3. ኣሰፋው ተኸስተ: ካሊፎርንያ: ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ
4. ዓወት ተ. ወልደሚካኤል: ኦንተርዮ: ካናዳ
5. በረኽት ብርሃነ ወልደኣብ: ኣዲስ ኣበባ: ኢትዮጵያ
6. ሃብተኣብ የማነ ዑቅባዝጊ: በርን: ስዊዘርላንድ
7. ከድጃ ዓሊ መሓመድ ኑር: ላንደን: ዓባይ ብሪጣንያ
8. ሜሮን ሰመዳር: ካሊፎርንያ: ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ
9. ጳውሎስ ተስፋግዮርጊስ: ኦንተርዮ: ካናዳ
10. ሳቢን መሓመድ: ጎቲንገን: ጀርመን
11. ሳልሕ ዩኑስ: ፐሎ ኣልቶ: ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ
12. ሳሙኤል እምሃ ጸጋይ: ኦንተርዮ: ካናዳ
13. ሳራ ዑቅባይ: ማንቸስተር: ዓባይ ብሪጣንያ
14. ወልደልኡል ቀላቲ ድራር: ማቸራታ: ኢጣልያ
15. ቫነሳ ጸሃየ: ላንደን: ዓባይ ብሪጣንያ
16. ወጅዳን ዑስማን: ኦታዋ: ካናዳ